

Educație și inovație. Lecțiile lui Solomon Marcus pentru viitor*

Ligia Deca**
Codrin Tăut***

Domnule președinte al Academiei Române,
Distinși membri ai Academiei,
Doamnelor și domnilor,

Este o deosebită onoare să mă aflu astăzi, în Aula Academiei Române, cu prilejul centenarului Solomon Marcus – eveniment înscris în calendarul oficial al aniversărilor UNESCO și celebrat la nivel internațional de 194 de state. Acest lucru a fost posibil prin inițiativa Secretariatului Comisiei Naționale a României pentru UNESCO, inițiativă susținută și de Bulgaria, Franța, Germania, Republica Moldova, Polonia și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

Motivele care au condus la această inițiativă tin, firește, de complexitatea operei personalității celebrate astăzi. Pe lângă pionieratul în lingvistica matematică și poetica matematică, opera științifică a lui Solomon Marcus a cuprins și alte elemente inovatoare. De pildă, a abordat teme precum narațiunea și dramatismul în demonstrația matematică, legăturile dintre matematică, mituri și literatură sau relația dintre artă și știință.

Prin asemenea incursiuni interdisciplinare, Solomon Marcus a ilustrat forța creatoare care izvorăște din împletirea domeniilor aparent disparate. El a fost, totodată, un gânditor enciclopedic, dovedind că idealul enciclopedist nu este desuet nici în epoca noastră a specializărilor înguste. Cultura sa vastă i-a permis să selecționeze și să integreze idei din diverse științe, generând clasificări și concepte originale.

Ca membru titular al Academiei Române, ales în 2001, și profesor universitar, Solomon Marcus

a format zeci de cercetători, a educat generații de studenți și a condus zeci de doctoranzi, dintre care mulți au devenit la rândul lor personalități științifice de renume.

Doamnelor și domnilor,

Suntem astăzi aici pentru a omagia personalitatea vizionară a academicianului Solomon Marcus și pentru a reflecta asupra moștenirii sale intelectuale, dar mai cu seamă pentru a extrage învățăminte care să ghideze generațiile viitoare. Căci distinsul academician nu a fost doar un matematician de excepție, ci și un veritabil gânditor al educației și un vizionar al inovării.

Concepția sa despre educație pornea de la convingerea fermă că, pentru prosperitatea unei națiuni, educația reprezintă elementul esențial al dezvoltării. Astfel, academicianul Marcus a militat neobosit pentru schimbarea de paradigmă în învățământ, criticând orientarea excesiv de formalistă, centrată pe memorare, a sistemului educațional. Solomon Marcus observa cu îngrijorare că școala se concentrează aproape exclusiv pe acumularea de informații și pe aspectele operaționale, neglijând dimensiunea semantică – adică înțelegerea profundă a cunoștințelor și conexiunile dintre ele.

În viziunea sa, era necesară o transformare profundă care să aducă în prim-plan gândirea critică, creativitatea și capacitatea de integrare a cunoștințelor, în locul învățării mecanice. Practic, era vorba despre un model paideic nou, centrat pe înțelegere și pe formarea judecății, un model care să stimuleze potențialul fiecărui elev și să îl alinieze cerințelor lumii contemporane.

Una dintre ideile-pilon ale concepției marcusiene este transdisciplinaritatea. Solomon

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Centenar Solomon Marcus”
(12 martie 2025, Aula Academiei Române)

**Lector univ. dr., secretar general CNR UNESCO

***Dr., expert Cultură CNR UNESCO

Marcus a subliniat adesea că realitatea nu se împarte în compartimente etanșe și că marile probleme ale lumii cer o abordare integrată, din multiple perspective. El însuși a practicat gândirea transdisciplinară, depășind granițele propriului domeniu și aplicând conceptele matematice în spații aflate, la o primă vedere, la mare distanță: în lingvistică, în artele vizuale, în studiul folclorului sau în științele comunicării.

„Matematica reprezintă pașaportul pentru universalitate”, afirma Solomon Marcus, sugerând că limbajul matematic ne permite să înțelegem structuri profunde comune diverselor domenii ale cunoașterii.

Prin această lentilă transdisciplinară, el a reușit să identifice nuclee de sens comune literaturii și matematicii, artei și științei, demonstrând fertilitatea intelectuală a dialogului între culturi și discipline.

Această filosofie a cunoașterii integrative se reflectă și în conceptul de inovație promovat de Marcus: inovația autentică apare adesea la intersecția domeniilor, atunci când ideile dintr-un teritoriu intelectual sunt aplicate surprinzător în altul. Tocmai de aceea, el pleda pentru o educație care să nu izoleze disciplinele, ci să cultive permanent conexiunile dintre ele.

În spirit marcusian, un proces de învățare deplină nu poate separa ireconciliabil științele de arte sau cultura umanistă de cea tehnică.

Într-un manifest adresat tinerilor, el a enumerat zece nevoi umane fundamentale de care educația ar trebui să țină cont. Între acestea se regăsesc nevoia de întrebare și de mirare, stimularea curiozității native a copiilor, nevoia de îndoială și de eroare, acceptarea greșelii ca parte integrantă a învățării, nevoia de joc, deoarece experimentarea creativă poate reaprinde plăcerea de a învăța, precum și nevoia de identitate, omenie, cultură și transcendență.

Aceste principii, formulate de Solomon Marcus, sunt mai mult decât simple constatări teoretice – ele reprezintă un veritabil program pentru înmprospătarea practicilor educației.

Elevii și dascălii care l-au întâlnit și ascultat pe Solomon Marcus mărturisesc adesea cât de mult le-a fost schimbată perspectiva. Academicianul avea darul de a aprinde curiozitatea și de a insufla încredere tinerilor.

Doamnelor și domnilor,

Lecțiile lui Solomon Marcus pentru viitor sunt lecții de deschidere, de creativitate și de umanitate – valori pe care atât Academia Română, cât și UNESCO le promovează.

Să cinstim, așadar, memoria academicianului Solomon Marcus nu doar prin elogii, ci mai ales prin angajamentul de a duce mai departe idealurile sale.

Educația și inovația viitorului, călăuzite de exemplul lui, pot clădi o lume mai dreaptă!

